

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 2018
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. «κλήριγκ»
- β. Εθνικόν Κομιτάτον
- γ. Οργανισμός (1914)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α. Με το Σύνταγμα του 1844 δεν κατοχυρώθηκε το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι.
- β. Ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης υποστήριζε ένα κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης.
- γ. Στην Ελλάδα, αντίθετα από τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, δεν διαμορφώθηκαν ταξικά κόμματα μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα.
- δ. Η Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε με αφορμή αίτημα της ΕΑΠ.
- ε. Το κίνημα στο Θέρισο υποστηρίχθηκε από την ελληνική κυβέρνηση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

- α. Να αναφέρετε ονομαστικά τα αντιβενιζελικά κόμματα. (μονάδες 3)
- β. Ποια ήταν τα κοινά χαρακτηριστικά τους; (μονάδες 10)

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

- α. Ποια ήταν τα στάδια οργάνωσης της Κρητικής Πολιτείας μέχρι και την έγκριση του Συντάγματός της; (μονάδες 10)
- β. Ποια ήταν τα οικονομικά μέτρα που πήρε η Κρητική Πολιτεία; (μονάδες 2)

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πηγές που σας δίνονται, να αναφερθείτε **α)** στις συνθήκες εργασίας στην Ελλάδα μέχρι τους Βαλκανικούς Πολέμους (μονάδες 10) και **β)** στους λόγους καθυστέρησης της ανάπτυξης του εργατικού κινήματος την ίδια περίοδο (μονάδες 15).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ελάχιστα καινούρια εργοστάσια υπάρχουν. [...] Δίπλα σε αυτά τα σύγχρονα εργοστάσια συναντάμε ακόμα κλώστριες, υφαντουργούς και τεχνίτες με λίγα εργαλεία των οποίων η εργασία είναι περίπου αποκλειστικά χειρωνακτική. Εργάζονται για ατέλειωτες ώρες μέσα σε θλιβερά σκοτεινά κτίρια, όπου δεν βρίσκουν ούτε έστω θέση για να κάτσουν, ή χώρους υγιεινής. Το βράδυ φεύγουν από την εργασία τους με τα χέρια βρώμικα για να ξαναέρθουν το επόμενο πρωί, στην ίδια ακριβώς κατάσταση, να ξαναρχίσουν τη δουλειά τους. [...]

Η εργάσιμη ημέρα στην Ελλάδα είναι μεγάλη, μακρύτερη από οπουδήποτε αλλού. Κανείς εργάτης δεν φαντάζεται τα καλά και ευεργετικά που θα έφερνε η ημέρα των οκτώ εργάσιμων ωρών. Δεν γνωρίζουν παρά την εργάσιμη των δέκα, το λιγότερο, ενώ συνήθως η εργασία τους διαρκεί 12 ή 14 ώρες, χωρίς κανενός είδους επίδομα ή επιπλέον αμοιβή. Οι απεργίες ήταν πρακτικά άγνωστες μέχρι το 1909. Οι μόνες αξιομνημόνευτες απεργιακές κινητοποιήσεις που έλαβαν χώρα από τότε ήταν τρεις και αφορούσαν την πρωτεύουσα. Αλλά το κοινό έδωσε ελάχιστη προσοχή σ' αυτές τις φασαρίες και οι απεργοί έκριναν ότι οι προσπάθειές τους τους κόστιζαν ακριβά. Δεν ξαναδοκίμασαν από τότε. [...]

Δεν υπάρχει νόμος στην Ελλάδα που να υποχρεώνει τους εργοδότες να αποζημιώσουν τους εργάτες που έπεσαν θύματα ατυχήματος, και οι ίδιοι οι εργάτες είναι πολύ φτωχοί ώστε να ασφαλιστούν για τους κινδύνους. Σε μερικές περιπτώσεις ο ιδιοκτήτης αναλαμβάνει να συνδράμει με έξοδά του τους εργαζόμενους σε αυτόν ή να τους πληρώσει τους μισθούς που έχασαν εξαιτίας κάποιας αρρώστιας. Οι Έλληνες είναι από τη φύση τους καλοί και φιλεύσπλαχνοι...

Η κυβέρνηση οφείλει να εκδώσει έναν ειδικό νόμο για την παιδική εργασία. Σε πολλά εργοστάσια, ιδιαίτερα στη Θεσσαλία, την Αρκαδία και τη Μεσσηνία, ξαφνιάστηκαν από τη μικρή ηλικία των παιδιών που τα ανάγκαζαν να εργαστούν, αγόρια 8 έως 10 χρόνων και κορίτσια 6 ή 7 χρόνων. Οι αμοιβές τους, αν και είναι ελάχιστες, είναι καλοδεχούμενες από τις οικογένειές τους, γιατί συμπληρώνουν το πενιχρό οικογενειακό εισόδημα. Δεν είναι όμως αξιοθρήνητο να σκέφτεται κανείς ότι τόσο μικρά παιδιά εργάζονται έγκλειστα για 10 ή 12 ώρες σε τέτοια ατμόσφαιρα και με τέτοιους όρους εργασίας;

P. Martin, *La Grèce nouvelle*, στο: ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ, *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ' Τάξη Γενικού Λυκείου*, Αθήνα 2017, σ. 47-48.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Στην ελληνική περίπτωση, οι συνθήκες που επικρατούσαν ήταν ακριβώς αντίθετες [εννοείται: από άλλες ευρωπαϊκές χώρες]. Η έλλειψη μηχανικών και τεχνικών επανέρχεται συνεχώς στις πηγές της εποχής. Για τους βιομηχάνους ήταν πρόβλημα σχεδόν ανυπέρβλητο, που είχε ως συνέπεια να «εισάγονται» στο Λαύριο όχι μόνο ειδικευμένοι εργάτες, αλλά και τεχνικοί, εργοδηγοί και, βεβαίως, μηχανικοί όλων των ειδικοτήτων. Επίσης, βρετανοί και γάλλοι μηχανικοί δούλευαν στα μηχανουργεία και τα ναυπηγεία της Σύρου, οινολόγοι από την Ιταλία και την Γερμανία στελέχωσαν τις οινοποιείες της Πάτρας, ακόμη και τεχνίτες κεραμικής έπρεπε να εισαχθούν από την Αγγλία. Οι ελλείψεις αυτές οφείλονταν, κυρίως, στο είδος της εκπαίδευσης που παρείχε το κράτος και, επιπλέον, στην εξιδανίκευση της μόρφωσης και στα ιδεολογήματα γύρω από το κύρος των διαφόρων επαγγελματιών.

Γ. Δερτιλής, *Ιστορία του Ελληνικού κράτους. 1830-1920*, τόμος Β', Αθήνα 2005, σ. 615.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από:

- α. Το κείμενο Α, να αναφερθείτε στο ζήτημα της παραχώρησης κλήρων στους πρόσφυγες-αγρότες μετά το 1923. (μονάδες 12)
- β. Το κείμενο Β, να απαντήσετε στην εξής ερώτηση: Με ποιους τρόπους ωφελήθηκε η αγροτική οικονομία από την εγκατάσταση των προσφύγων; (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Μόλις η ομάδα φθάσει στον τόπο του προορισμού, οι εκπρόσωποί της αποδέχονται την παραλαβή της γης [...]. Η παραλαβή γίνεται χωρίς τοπογράφιση και τα σύνορα σημειώνονται κατά προσέγγιση. Το μέγεθος του τμήματος της γης, που διανέμεται σε κάθε οικογένεια, εξαρτάται βεβαίως από τη συνολική έκταση. Καθορίζεται πάντως από τις Υπηρεσίες με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζει η οικογένεια τα προς το ζην καθώς και τα μέσα να εξοφλήσει τα χρέη της. Γενικά ως βάση θεωρείται η τετραμελής οικογένεια με την προσθήκη του 1/5 της διανομής για κάθε επιπλέον μέλος. [...] Είναι περιττό να τονίσουμε ότι η αξία της διανομής κυμαίνεται επίσης από τόπο σε τόπο, συχνά δε στην ίδια περιοχή από το ένα σημείο στο άλλο. Η διακύμανση αυτή δεν εξαρτάται μόνο από την ποιότητα του εδάφους, αλλά επίσης από την υπάρχουσα υποδομή και απόσταση από κάποιο αστικό κέντρο κ.λπ.

Κοινωνία των Εθνών, *Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα*, μτφρ. Φ. και Μ. Βεϊνόγλου, Αθήνα 1997, σ. 45-46.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Το 76 τοις εκατό αυτών των αγροτών [προσφύγων] ασχολούνται με την καλλιέργεια διαφόρων δημητριακών και κυρίως σιταριού. Τα δημητριακά ανταποδίδουν πιο γρήγορα από κάθε άλλη καλλιέργεια τους κόπους του

αγρότη και η άθλια κατάσταση των προσφύγων δεν τους επέτρεπε την πολυτέλεια της καθυστέρησης που απαιτούν οι άλλες καλλιέργειες. Ο αγρότης που έσπειρε σιτάρι το φθινόπωρο του 1923 μπορούσε να φάει ψωμί απ' τη δική του γη την επόμενη άνοιξη. Δεν μπορούσε να περιμένει ν' αρχίσουν ν' αποδίδουν καρπούς τα οπωροφόρα δέντρα. Το σιτάρι αναπτύσσεται σχεδόν σε κάθε είδος εδάφους. Από την άλλη πλευρά, ο καπνός, το άλλο αναπτυσσόμενο με ταχύτητα προϊόν της χώρας, απαιτεί πολύ ειδικές συνθήκες, συνθήκες εδάφους, κλίματος και έκθεσης. Όπου υπήρχε αυτή η ευτυχής σύμπτωση, φυτεύτηκε καπνός καθώς ο τελευταίος δεν αναπτύσσεται απλώς γρήγορα και μπορεί να πουληθεί αμέσως αποφέροντας χρήματα στον καλλιεργητή αλλά και γιατί η οικονομική του απόδοση κατά στρέμμα είναι πολύ υψηλή. Βρέθηκαν αρκετά εδάφη που προσφέρονταν για καλλιέργεια καπνού έτσι ώστε το 14 τοις εκατό των αγροτών επιδίδονται στην καπνοκαλλιέργεια.

Το υπόλοιπο 10 τοις εκατό των αγροτών περιλαμβάνει περίπου ένα 3 τοις εκατό που καλλιεργούν σταφύλια και 2 τοις εκατό που καλλιεργούν οπωροφόρα ενώ το τελευταίο 5 τοις εκατό επιδίδονται σε διάφορες αγροτικές ασχολίες όπως η μεταφορά των αγροτικών προϊόντων και τα συναφή με τη γεωργία επαγγέλματα, όπως αυτά του σιδηρουργού, του μωλανά κ.λπ.

H. Morgenthau, *Η αποστολή μου στην Αθήνα. Το έπος εγκατάστασης*, μτφρ. Σ. Κασεσιάν, Αθήνα 1994, σ. 377-378.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1. Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ